

“Στην Προκυμαία της Σμύρνης” - Η Μικρασιατική Καταστροφή όπως την έζησε και την κατέγραψε ο Έρνεστ Χέμινγκουεϊ

/ [Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός](#)

Γεννήθηκε στις ΗΠΑ το 1899. Μόλις 20 χρονών διετέλεσε πολεμικός ανταποκριτής της «Τορόντο Σταρ» στην Ευρώπη και περιέγραψε τη Μικρασιατική Καταστροφή. Το 1925 εκδίδει το πρώτο λογοτεχνικό βιβλίο του «Στην εποχή μας» με πρώτο διήγημα το διήγημα «Στην προκυμαία της Σμύρνης».

Χαρακτηριστικά αποσπάσματα από τις πύρινες ανταποκρίσεις και λογοτεχνικά κείμενα του νομπελίστα συγγραφέα Έρνεστ Χεμινγκουέι, που σχετίζονται με τη

Μικρασιατική καταστροφή, παρουσιάζονται στο τελευταία τεύχος του περιοδικού «Ελληνική Διασπορά» του ΑΠΕ-ΜΠΕ.

«Το χειρότερο, είπε, ήταν οι γυναίκες με τα νεκρά παιδιά. Δε μπορούσαμε να τις πείσουμε να μας δώσουν τα πεθαμένα παιδιά τους. Είχαν τα παιδιά τους, νεκρά ακόμα και έξι μέρες, αλλά δεν τα εγκατέλειπαν. Δε μπορούσαμε να κάνουμε τίποτα. Τελικά έπρεπε να τους τα πάρουμε με τη βία.»

(Από τη συλλογή διηγημάτων του με το γενικό τίτλο «Στην προκυμαία της Σμύρνης»).

Με παραπάνω λόγια κάποιος ήρωας του Χεμινγκουέι, που υποτίθεται ότι ήταν αξιωματούχος πολεμικού πλοίου των ΗΠΑ αγκυροβολημένου στη Σμύρνη, περιγράφει τη μεγάλη καταστροφή. Το απόσπασμα είναι από το πρώτο λογοτεχνικό κείμενο που εξέδωσε ο αμερικανός συγγραφέας το 1925, μόλις 26 χρονών τότε, και με το οποίο άρχισε να αποκτά παγκόσμια φήμη. Πρόκειται για τη συλλογή διηγημάτων του «Στην εποχή μας» (In Our Times), όπου το πρώτο του διήγημα, ουσιαστικά ο πρόλογος του βιβλίου, έχει τον τίτλο «Στην προκυμαία της Σμύρνης».

Όσο κι αν μιλάμε για διήγημα, ο συγγραφέας δεν γράφει από απλή φαντασία. Μόλις πριν τρία χρόνια ως ανταποκριτής της καναδικής εφημερίδας “Toronto Star” ο Χεμινγκουέι είχε βρεθεί ο ίδιος στον τόπο της καταστροφής και την είχε περιγράψει σε μια σειρά άρθρων του, που εκδόθηκαν το 1985 σε βιβλίο με τον τίτλο: «Dateline: Toronto”.

Ως ανταποκριτής αυτής της εφημερίδας είχε ταξιδέψει από το Παρίσι στην Κωνσταντινούπολη και σε άλλα μέρη της Τουρκίας στέλνοντας κατά την πορεία του τα άρθρα του στην καναδική εφημερίδα.

Στην έκδοση της 20ής Οκτωβρίου 1922 γράφει:

«Ο άντρας σκεπάζει με μια κουβέρτα την ετοιμόγεννη γυναίκα του πάνω στον αραμπά για την προφυλάξει από τη βροχή. Εκείνη είναι το μόνο πρόσωπο που βγάζει κάποιους ήχους [από τους πόνους της γέννας]. Η μικρή κόρη τους την κοιτάζει με τρόμο και βάζει τα κλάματα. Και η πομπή προχωρά... Δεν ξέρω πόσο χρόνο θα πάρει αυτό το γράμμα να φτάσει στο Τορόντο, αλλά όταν εσείς οι αναγνώστες της Σταρ το διαβάσετε να είστε σίγουροι ότι η ίδια τρομακτική, βάνουση πορεία ενός λαού που ξεριζώθηκε από τον τόπο του θα συνεχίζει να τρεκλίζει στον ατέλειωτο λασπωμένο δρόμο προς τη Μακεδονία».

Τα λόγια αυτά δεν είναι γραμμένα από κάποιον που πρώτη φορά αντικρίζει τη φρίκη του πολέμου. Ο νεαρός Χεμινγκουέι είχε ζητήσει να καταταγεί ως εθελοντής

στον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, αλλά δεν έγινε δεκτός λόγω της κακής όρασής του. Αυτό δεν τον εμπόδισε να γίνει εθελοντής νοσοκόμος, να τραυματιστεί σοβαρά δυο φορές στην Αυστρία και τελικά να αποσυρθεί αφού τιμήθηκε με το βραβείο ανδρείας. Κι αυτά πριν να βρεθεί στην Τουρκία ως πολεμικός ανταποκριτής της Toronto Star, μόλις 23 χρονών.

Μέσα από το λογοτεχνικό του ταλέντο, που φανερώθηκε μέσα στα επόμενα χρόνια, ο συγγραφέας δίνει συγκλονιστικές περιγραφές μιας περιόδου που έχει σημαδέψει την ψυχή του Νεοέλληνα, μ' όλο που κοντεύει να περάσει σχεδόν ένας αιώνας από τότε.

Σ' ένα από τα κείμενα αυτά, στο οποίο αναφερθήκαμε ήδη, «Στην προκυμαία της Σμύρνης», που θεωρείται αριστούργημα γραφής και διδάσκεται, καθώς είδαμε στο Ιντερνέτ, στους φοιτητές αγγλικής φιλολογίας σε πολλά πανεπιστήμια, γράφει:

«Είχαμε ρητές εντολές να μην επέμβουμε, να μη βοηθήσουμε... Το πλοίο μας είχε τόση δύναμη που θα μπορούσαμε να βομβαρδίσουμε όλη τη Σμύρνη και να σταματήσουμε το μακελειό, αλλά η εντολή ήταν να μην κάνουμε τίποτα... Το παράξενο ήταν, είπε [ο υποτιθέμενος αξιωματούχος του αμερικάνικου πολεμικού που διηγείται την ιστορία], πώς ούρλιαζαν κάθε νύχτα τα μεσάνυχτα. Δεν ξέρω γιατί ούρλιαζαν αυτή την ώρα. Ήμασταν στο λιμάνι κι αυτές στην προκυμαία και τα μεσάνυχτα άρχιζαν να ουρλιάζουν. Στρέφαμε πάνω τους τους προβολείς και κι αυτές τότε σταματούσαν. ...».

Ο Χεμινγκουέι ως πολεμικός ανταποκριτής είναι πιο σαφής. Ξέρει ότι 1.250.000 Έλληνες διώχτηκαν από τα σπίτια τους με την ανταλλαγή των πληθυσμών: «Ό,τι και να πει κανείς για το πρόβλημα των προσφύγων στην Ελλάδα δεν πρόκειται να είναι υπερβολή. Ένα φτωχό κράτος με μόλις 4 εκατομμύρια πληθυσμό πρέπει να φροντίσει για άλλο ένα τρίτο των κατοίκων. Και τα σπίτια που άφησαν οι Μουσουλμάνοι που έφυγαν δεν επαρκούν σε τίποτα, χώρια η διαφορά στο επίπεδο κουλτούρας που είχαν συνηθίσει οι Έλληνες στην Κωνσταντινούπολη».

Σε μια άλλη ανταπόκρισή του στη «Σταρ» γράφει:

«Βρίσκομαι σε ένα άνετο τρένο, αλλά με τη φρίκη της εκκένωσης της Θράκης, όλα μου φαίνονται απίστευτα. Έστειλα τηλεγράφημα στη «Σταρ» από την Αδριανούπολη. Δεν χρειάζεται να το επαναλάβω. Η εκκένωση συνεχίζεται.... Ψιχάλιζε. Στην άκρη του λασπόδρομου έβλεπα την ατέλειωτη πορεία της ανθρωπότητας να κινείται αργά στην Αδριανούπολη και μετά να χωρίζεται σ' αυτούς που πήγαιναν στη Δυτική Θράκη και τη Μακεδονία. .. Δε μπορούσα να βγάλω από το νου μου τους άμοιρους ανθρώπους που βρίσκονταν στην πομπή γιατί

είχα δει τρομερά πράγματα σε μια μόνο μέρα. Η ξενοδόχισσα προσπάθησε να με παρηγορήσει με μια τρομερή τούρκικη παροιμία: «Δε φταίει μόνο το τσεκούρι, φταίει και το δέντρο». (Toronto Star, 14 Νοέμβρη 1922)

«Η υποχώρηση του ελληνικού στρατού ήταν μια θλιβερή υπόθεση, αλλά δε χρειάζεται να κατηγορούμε γι' αυτό τον απλό Έλληνα φαντάρο. Ακόμα και όταν γινόταν εκκενώσεις περιοχών οι Έλληνες δρούσαν ως πραγματικοί στρατιώτες. Ο Κεμάλ θα είχε μεγάλο πρόβλημα αν ήταν να τους αντιμετωπίσει στη Θράκη. Ο λοχαγός Wittal του Ινδικού Ιππικού, που βρισκόταν στην Ανατολία ως παρατηρητής κατά τη διάρκεια του πολέμου των Ελλήνων με τον Κεμάλ, μου είπε: «Οι Έλληνες στρατιώτες ήταν μαχητές πρώτης κατηγορίας. Οι αξιωματικοί τους ήταν άριστοι.... Θα μπορούσαν να έχουν καταλάβει την Άγκυρα και να τελειώσουν τον πόλεμο αν δεν είχαν προδοθεί». Κατά τον Χεμινγκουέι η προδοσία αυτή πήγασε και από τους συμμάχους, αλλά και από τον βασιλιά Κωνσταντίνο που αντικατέστησε τους έμπειρους -αλλά βενιζελικούς- αξιωματικούς, με δικούς του «που ποτέ δεν είχαν ακούσει τον κρότο της μάχης». Και τελειώνει με μια πρόταση που δεν θα την έγραφε ποτέ ένας απλός δημοσιογράφος αν δεν είχε μέσα του το ταλέντο του μεγάλου νομπελίστα συγγραφέα: «Όλη μέρα περνούν δίπλα μου, λεροί, εξαντλημένοι, αξύριστοι, ανεμοδαρμένοι στρατιώτες που βαδίζουν στη γκρίζα γυμνή ύπαιθρο της Θράκης. Χωρίς μπάντες, χωρίς [ανθρωπιστικές] οργανώσεις να τους ανακουφίσουν, χωρίς τόπο να ξαποστάσουν, παρά γεμάτοι ψείρες, με βρώμικες κουβέρτες και κουνούπια όλη τη νύχτα. Είναι οι τελευταίοι από αυτό που ήταν κάποτε η δόξα της Ελλάδας. Κι αυτό είναι το τέλος της δεύτερης πολιορκίας της Τροίας» (Toronto Star, 3 Νοεμβρίου 1922).

Μπορεί ο συγγραφέας να ήταν σκληραγωγημένος και από τη φύση του (πλην των άλλων ήταν και μποξέρ) ή από τη ζωή του ως πολεμικός ανταποκριτής, αλλά δε μπορεί αν μη συγκινηθεί με τόσο πόνο. Χρόνια αργότερα, αφού είχε καλύψει δημοσιογραφικά και τον εμφύλιο πόλεμο στην Ισπανία, μιλώντας μέσα από το στόμα ενός ήρωά του γράφει:

«Δε θέλω να κοιμηθώ γιατί έχω τη προαίσθηση ότι αν κλείσω τα μάτια μου στο σκοτάδι και αφεθώ στον εαυτό μου, η ψυχή μου θα βγει από το σώμα».

Σε ένα από τελευταία του άρθρα από την Τουρκία στην Τορόντο Σταρ γράφει:

«Ποιος θα θρέψει τόσο πληθυσμό; Κανένας δεν το ξέρει και μέσα στα επόμενα χρόνια ο χριστιανικός κόσμος θα ακούει μια σπαρακτική κραυγή που ελπίζω να φτάσει και ως τον Καναδά: «Μην ξεχνάτε τους Έλληνες!».

Μόλις πριν από λίγο καιρό η διεθνής «Οργάνωση των Ακαδημαϊκών για τις

Γενοκτονίες» αναγνώρισε ως γενοκτονία όχι μόνο αυτή των Ποντίων αλλά και των Ελλήνων της Ανατολίας.

Η κραυγή του Χεμινγκουέι έχει επί τέλους φτάσει όχι μόνο στον Καναδά, αλλά και σε όλο τον κόσμο.

του Χρήστου Μαγγούτα

- Λίγα λόγια για τον Έρνεστ Χεμινγκουέι

Ο Έρνεστ Χεμινγκουέι γεννήθηκε στις ΗΠΑ το 1899. Υπηρέτησε ως εθελοντής νοσοκόμος στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο όπου και τραυματίστηκε βαριά. Μόλις 20 χρονών διετέλεσε πολεμικός ανταποκριτής της «Τορόντο Σταρ» στην Ευρώπη και περιέγραψε τη Μικρασιατική Καταστροφή. Το 1925 εκδίδει το πρώτο λογοτεχνικό βιβλίο του «Στην εποχή μας» με πρώτο διήγημα το διήγημα «Στην προκυμαία της Σμύρνης».

Το 1929 εκδίδει το μυθιστόρημα «Αποχαιρετισμός στα όπλα» που γίνεται παγκόσμια επιτυχία. Το 1933 κυκλοφορεί η συλλογή διηγημάτων του «Τα χιόνια του Κιλιμάντζαρου». Το 1940 δημοσιεύεται το βιβλίο του «Για ποιον χτυπάει η καμπάνα». Όλα αυτά τα έργα του γυρίστηκαν σε ταινίες, με το τελευταίο να αποσπά βραβείο Όσκαρ ηθοποιίας η Κατίνα Παξινού. Το 1952 εκδίδει το μυθιστόρημα «Ο γέρος και η θάλασσα». Το 1954 τιμάται με το βραβείο Νόμπελ για τη λογοτεχνία. Το 1961, σε ηλικία μόνο 62 χρονών, αποφασίζει ο ίδιος να δώσει τέλος στην πολυτάραχη ζωή του. (Το άρθρο μας αυτό στηρίχτηκε κυρίως στα βιβλία του «Dateline: Toronto», 1985, «In Our Times», 1925 και «On the Quai at Smyrna», 1995).

Πηγές: palmografos.com- fdathanasiou-parakatathiki.blogspot.gr